

як кримінальні правопорушення.

Література

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ: ВД «Дакор», 2019. С. 182-185.

2. Романюк І.М. Кримінально-правова характеристика злочинів, що посягають на інтелектуальну власність в Україні: дис. Львівський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України, Львів, 2018. 311 с.

3. Лихова С.Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України): монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2006. 573 с.

УДК 343.1(043.2)

Шевченко С.В., аспірантка,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ПУБЛІЧНИЙ ІНТЕРЕС ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ У КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ПРОСТИТУЦІЇ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ

Принцип пропорційності у криміналізації діянь має двоїсту природу, адже він є: принципом балансування (засадою балансування приватних і *публічних інтересів*) і принципом правообмеження. У криміналізації проституції принцип пропорційності реалізується як балансування з метою встановити, у чому саме може полягати публічний інтерес держави у криміналізації цього діяння. Ідентифікація або визначення змісту публічного інтересу у криміналізації проституції залежить від того, на якому аспекті оцінки явища проституції і її природи акцентує увагу законодавець. До прикладу, проституція і публічний порядок, проституція і мораль, проституція і сексуальне домінування, проституція і стаття [1, с. 122, с. 224]. Проаналізуємо в наведеному вище порядку викладу у чому може полягати публічний інтерес у криміналізації проституції. Останній, зокрема, може полягати у необхідності охорони та захисту:

– *публічного порядку та моралі*, що пов'язується з законодавчою оцінкою проституції як явища девіантного й аморального у зв'язку з його деструктивним впливом на суспільство. Наприклад, так звана вулична проституція асоціюється не лише з антисоціальною поведінкою, а також і з наркотиками, нелегальними мігрантами і т.д. Криміналізуючи проституцію через необхідність захисту публічного порядку та моральності, законодавець водночас надає моральну оцінку особі, яка надає послуги сексуального характеру. Наслідком цього, є стигматизація

образу такої особи у колективній свідомості. Останнє у найбільшій мірі застосовно до осіб жіночої статі, щодо яких побутують чіткі уявлення про необхідність слідувати певному архетипу фемінності, і, відповідно, поведінка, що не вписується у ці рамки, лише продукує у суспільстві «стигму повії» (англ. *whore stigma*). Недоліком даного підходу є так званий правовий моралізм, який полягає у наданні моральної оцінки діянню через право. Вважаємо, що правовий моралізм як метод аргументування необхідності криміналізації певної поведінки особи, в тому числі проституції, сьогодні не витримує жодної критики, в тому числі, з огляду на сучасну концепцію прав людини – реалізації принципу пропорційності як складової верховенства права. Згідно якої кримінально-правове втручання законодавця у права людини має бути *ultimum remedium*, а отже, не може мати в своїй основі виключно правовий моралізм. Згідно цього методологічного підходу будь-яке діяння (наприклад, адюльтер, содомія), що не відповідає певним уявленням суспільної моралі, може бути криміналізовано, незалежно від пропорційності такого втручання у права особи. Слід зауважити, що у чинному КК України статті, в яких криміналізовані діяння, пов'язані з проституцією (ст. 303, 304 КК України), а до 2006 року і зайняття проституцією, були і є розміщені у розділі КК України «Злочини проти громадського порядку та моральності», а згідно Кримінального кодексу УРСР 1960 року моральність не була самостійним об'єктом кримінально-правової охорони, а лише складовою громадського порядку.

– *статевої свободи та недоторканості*, що пов'язується законодавчою оцінкою проституції як діяння, що має у своїй природі сексуальне домінування, заподіяння шкоди, патріархальний гніт. В межах цього блага, законодавець визначає проституцію як насильство, спосіб пригнічення жінок чоловіками (англ. *oppression model*). Варто зауважити, що хоча більшість осіб, залучених у проституцію і становлять жінки (близько 87%), проте не можна виключати інші групи осіб, зокрема: чоловіків і трансгендерів (7% і 6% відповідно) [1, с. 224]. На наш погляд, трактування проституції як жіночого гніту є некоректним, оскільки не лише жінки залучені у цю діяльність, тому доцільніше визначати просто як пригнічення іншої особи. Такий підхід відповідатиме засадам гендерної рівності. В аргументування необхідності охорони та захисту вищезгаданого блага особі не надається моральна оцінка як людині антисоціальної, а – статус потерпілого, жертви сексуального насильства й експлуатації. Недоліком цього підходу є так званий правовий патерналізм. Згідно якого жодна людина не може добровільно обрати займатись проституцією (професія, діяльність), позаяк причиною такого вибору може бути виключно зовнішній гніт і насильство. Проституція також визначається загалом як насильство за своєю природою. Вищезгадані тези повністю виключають імовірність заняття проституцією особою з

власної волі. Варто зауважити, що саме в межах цього підходу виникла ідея криміналізації не дій особи, що надає послуги сексуального характеру, а дій покупця таких послуг (шведська модель). Вважаємо, що все-таки варто розмежовувати проституцію добровільну і примусову, як-от, втягнення особи в заняття проституцією проти її волі або примушування її до зайняття нею, торгівля людьми. Остання має бути безсумнівно криміналізована, адже безпосередньо посягає на статеву свободу чи недоторканість людини та виключає відсутність її згоди. З огляду на це, статева свобода та недоторканість такої особи охороняється тими самими нормами КК України, що й статева свобода та недоторканість інших потерпілих.

Враховуючи вищенаведене, на наш погляд, формулювання необхідності криміналізації проституції винятково з мотивів захисту публічного порядку і моралі матиме наслідком реалізацію правового моралізму у кримінальному законі, що потенційно сприятиме непропорційному обмеженню прав людини з огляду на розмиті поняття суспільної моралі. Щодо публічного інтересу, то його ідентифікація, як необхідності «захисту статевої свободи та недоторканості», є застосовною лише до примусової проституції. Віктимізація осіб, які добровільно надають послуги сексуального характеру, матиме наслідком реалізацію у кримінальному законі правового патерналізму, адже законодавцем згідно цього підходу повністю ігнорується свобода волі такої особи та її здатність самостійно приймати рішення, що стосуються її приватного життя. Таким чином, вважаємо, що у законодавця відсутній публічний інтерес у встановленні кримінально-правової заборони проституції у випадку її добровільності.

Література

1. Peršak N. Reframing Prostitution From Discourse to Description, From Moralisation to Normalisation? / N. Peršak, G. Vermeulen. 2014. 326 p.

УДК 343.1(043.2)

Анісарович М. Ю., Гопкало І. І., студентки,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Ланцедова Ю. О., к.ю.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Особливості порядку кримінального провадження щодо неповнолітніх обумовлені передусім особливостями суб'єкта кримінального правопорушення. Фізичний, розумовий і психічний розвиток неповнолітніх обумовлює нестійкість їх характеру, незрілість мислення, що пояснюється процесом формування особистості, а також неможливість